

Robert Kaszak

POWIERZENIE URZĘDU KANCLERZA KURII DIECEZJALNEJ

Niniejszy artykuł będzie podzielony na dwie zasadnicze części, mianowicie: część pierwszą charakteryzującą kanoniczne wymogi związane z powierzeniem urzędu kanclerza oraz część drugą, w której zostanie zaprezentowana procedura i poszczególne etapy prowizji kanonicznej na urząd kanclerza kurii diecezjalnej.

1. KANONICZNE WYMOGI ZWIĄZANE Z POWIERZENIEM URZĘDU KANCLERZA KURII DIECEZJALNEJ

Kanoniczne wymogi w tej materii są następujące: 1) wymogi stawiane władzy kościelnej, 2) wymogi wobec kandydata, 3) wymogi ze strony samego urzędu, 4) forma powierzenia urzędu.

1.1. Wymogi wobec władzy kościelnej (podmiot aktywny)

Podmiotem aktywnym powierzenia urzędu kanclerza jest biskup diecezjalny oraz wszyscy zrównani z nim w prawie (kan. 368¹ – z biskupem die-

KS. MGR LIC. ROBERT KASZAK – doktorant, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: notariusz@kuria.pl

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

cezjalnym są zrównani w prawie: prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostolski, prefekt apostolski, administrator apostolski). Warto także zauważyć, że administrator diecezji ma tę samą władzę co biskup diecezjalny, z wyjątkiem spraw, które z natury rzeczy lub mocą samego prawa są wyjęte (kan. 427 § 1).

Prawodawca w kan. 470 stanowi: „Nominacja tych, którzy sprawują urzędy w kurii diecezjalnej, należy do biskupa diecezjalnego”. Powierzenia urzędu kanclerza biskup diecezjalny może dokonać dopiero po kanonicznym objęciu diecezji, gdyż wcześniej, nawet gdy jest już promowany, nie może ingerować w wykonywanie powierzonego sobie urzędu.

Ponadto, powołując się na kan. 155, można wyróżnić sytuację nadzwyczajną powierzenia urzędu kanclerza. Zachodzi ona, gdy władza kompetentna do dokonania prowizji według norm zwyczajnych z różnych motywów tego nie uczyniła, np. zaistniała przeszkoda w działaniu stolicy tzw. sytuacja *sede impedita*. Wtedy zgodnie z prawem może wejść inny podmiot, aby powierzyć urząd kanclerza, który jest urzędem obligatoryjnym i nie może długo pozostawać, jako urząd wakujący. Gdy istnieje przeszkoda w działaniu stolicy, kierowanie diecezją przysługuje biskupowi koadiutorowi. Gdyby go nie było, władze przejmuje któryś z biskupów pomocniczych, wikariusz generalny lub wikariusz biskupi, albo inny kapłan, według listy, którą biskup diecezjalny powinien sporządzić możliwie najszybciej po objęciu diecezji. Jeżeli nie ma biskupa koadiutora lub sam ma przeszkodę i nie ma stosownej listy, wtedy kolegium konsultorów wybiera kapłana, aby kierował diecezją. Kto zostanie powołany do sprawowania tymczasowo pasterskiej posługi diecezją, tzn. tylko na czas trwania przeszkody w działaniu stolicy, w pasterzowaniu diecezją ma te same obowiązki i posiada taką samą władzę, jakie prawo przyznaje administratorowi diecezji (kan. 413-414). W takim przypadku nadzwyczajne powierzenie urzędu kanclerza powinno być rozumiane jako zastępstwo lub delegacja z prawa. Należy pamiętać, że w takim przypadku zastępca czy też delegat nie nabywa żadnej władzy nad osobą, której powierzył urząd. Osoba ta nadal pozostaje pod władzą, która była zwyczajnie kompetentna powierzyć dany urząd (kan. 155).

Powołując się na przepis kan. 151 nie należy prowizji na urząd kanclerza odkładać w czasie bez ważnej przyczyny. Zasadne jest więc, aby przy

powierzaniu urzędu kanclerza stosować generalną zasadę powierzenia urzędu w ciągu trzech miesięcy od zawakowania urzędu (kan. 57)².

Prawodawca w kan. 152 stanowi: „Nie wolno nikomu nadawać dwóch lub więcej urzędów niepołączalnych, a więc takich, które równocześnie przez jednego nie mogą być wykonywane”.

Można wyróżnić dwa główne rodzaje niepołączalności: faktyczną i prawną³.

Niepołączalność faktyczna dzieli się na fizyczną i materialną. Fizyczna zachodzi z powodu niemożliwości pełnienia urzędów jednocześnie w dwóch miejscach, np. bycie proboszczem w dwóch różnych parafiach (kan. 526). Natomiast materialna zachodzi z powodu niemożliwości połączenia konkretnych funkcji, np. rektor seminarium nie może być jednocześnie ojcem duchownym alumnów (kan. 239).

Niepołączalność prawną dzieli się na absolutną i relatywną. Niepołączalność absolutna wynika bezpośrednio z przepisów prawa, które ją zakazują⁴. Natomiast niepołączalność prawna relatywna wynika z okoliczności, które uniemożliwiają pełnienie dwóch urzędów jednocześnie. Okoliczności takie mogą być obiektywne, np. wielość i trudność zadań, lub subiektywne, jak stan zdrowia niepozwalający pełnić dwóch urzędów jednocześnie⁵.

Uwzględniając powyższą klasyfikację urzędu kanclerza, ze względu na mnogość zadań, jawi się jako urząd o niepołączalności prawnej relatywnej. Nie powinien być łączony, chyba że ze względu na specyficzne okoliczności. Zasada o niepołączalności ma uzasadnienie w trosce Kościoła o właściwe wypełnianie powierzonych zadań. Objęcie równocześnie dwóch lub więcej urzędów powodowałoby niedopełnienie któregoś z podjętych zobowiązań⁶. W związku z powyższym według obowiązujących norm powierzenie urzędu

² M.J. Garcia, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Ediurcla 1996, s. 548.

³ R. Sobański, *Urzędy kościelne*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego t. I: Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 242; Garcia, *Le norme*, s. 549; J.I. Arrieta, *De los oficios eclesíasticos*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, vol. I, wyd. III, Pamplona 2002, s. 143.

⁴ Niepołączalność prawna absolutna zachodzi przy następujących urzędach: administrator diecezji nie powinien być równocześnie ekonomem (kan. 423 § 2); ekonom instytutu zakonnego nie powinien być równocześnie wyższym przełożonym (kan. 636 § 1); rzecznik sprawiedliwości nie powinien być równocześnie obrońcą węzła w tej samej sprawie (kan. 1436 § 1).

⁵ Sobański, *Urzędy*, s. 242; L. Chiappetta, *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, Roma 1994, s. 639-640.

⁶ M. Żurowski, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984, s. 207.

kanclerza, jako drugiego urzędu, tej samej osobie, nie powoduje nieważności tego powierzenia.

Prawodawca w kan. 149 § 3 stanowi: „Powierzenie urzędu dokonane symoniacko jest nieważne z mocy samego prawa”. Powyższa dyspozycja prawna oznacza, że prowizji kanonicznej na urząd kanclerza należy dokonać nieodpłatnie. KPK/83 wyraźnie potępia domaganie się jakiegokolwiek materialnego wynagrodzenia przy akcie powierzenia danego urzędu kościelnego. Chodzi tutaj nie tylko o pieniądze, ale także o inne wartości doczepne przekazane powierzającemu urząd za udzielenie osobie zainteresowanej lub osobie przez nią wskazanej konkretnego urzędu. Konsekwencją dokonania prowizji kanonicznej w sposób symoniacki jest nie tylko niegodziwość, ale również nieważność dokonanego aktu⁷.

1.2. Wymogi wobec kandydata

Konkretna osoba, by mogła ubiegać się o otrzymanie urzędu kanclerza, powinna spełniać wymagania stawiane przez prawo. Dyspozycje prawne dotyczące tej materii są zawarte w kan. 149 § 1 oraz kan. 483 § 2.

Prawodawca w kan. 149 § 1 stanowi: „Ażeby urząd kościelny można komuś powierzyć, powinien on pozostawać we wspólnocie Kościoła i być zdatnym, czyli posiadać przymioty wymagane do tego urzędu prawem powszechnym, partykularnym lub fundacyjnym”. W związku z powyższym przepisem, na wymagania wobec kandydata na urząd kanclerza składają się dwa elementy: 1) pozostawanie we wspólnocie Kościoła, 2) zdatność, czyli posiadanie stosownych cech niezbędnych do pełnienia tego urzędu.

W odniesieniu do pierwszego wymogu należy stwierdzić, że gdyby kandydat na urząd kanclerza nie pozostawał we wspólnocie kościelnej to nie jest zdalny do przyjęcia tego ani żadnego innego urzędu w Kościele⁸. Pozostawanie we wspólnocie Kościoła należy rozumieć zgodnie z przepisem kan. 205: „W pełnej wspólnocie Kościoła katolickiego pozostają tutaj na ziemi ci ochrzczeni, którzy w jego widzialnym organizmie łączą się z Chrystusem więzami wyznawania wiary, sakramentów i zwierzchnictwa kościelnego”. Do wypełniania tego urzędu nie są zdadni heretycy, schizmatycy

⁷ Tamże, s. 207; Garcia, *Le norme*, s. 546.

⁸ K. Warchałowski, *Wymogi prawne prowizji kanonicznej w Kodeksie Prawa Kanonicznego Benedykta XV i Jana Pawła II*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża” 18 (2000), s. 431-440.

i apostaci, a także w ogóle niekatolicy⁹. W innym aspekcie tej prawnej dyspozycji chodzi o to, aby kandydat na urząd kanclerza kurii diecezjalnej był wolny od jakichkolwiek kar kościelnych.

Kandydat na urząd kanclerza powinien także posiadać odpowiednie przymioty wymagane przez prawo powszechne. Przymioty te można określić jako: naturalne, fizyczne, intelektualne, moralne oraz duchowe (kan. 241 § 1). Ponadto prawodawca w kan. 483 § 2 podaje następującą regulację: „Kanclerz i notariusze winni być osobami o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem. W sprawach, w których opinia kapłana może być narażona na niebezpieczeństwo, notariuszem winien być kapłan”. Prawodawca w powyższej dyspozycji określa kwalifikacje moralne, jakie powinna spełniać osoba zdalna na urząd kanclerza. Ocena zdadności kandydata na ten urząd należy do powierzającego urząd. Nie jest on zobowiązany do zasięgnięcia opinii innych osób lub gremiów. Prawodawca nie określa, czy kandydat na urząd kanclerza ma być kapłanem. Z tego wynika, że może nim być mianowany diakon lub osoba świecka, mężczyzna lub kobieta, spełniająca wyżej wymienione kwalifikacje moralne. Wyjątek od powyższej zasady stanowi nakaz, aby urząd notariusza w sprawach, w których może być zagrożone dobre imię kapłana, została powierzona kapłanowi (kan. 483 § 2). Ponadto Kongregacja ds. Biskupów w Dyrektorium *Apostolorum Successores* o pasterskiej posłudze biskupów¹⁰ dookreśliła, że urząd kanclerza może być powierzony wiernemu o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem, biegłemu w sprawach kanonicznych i z praktyką administracyjną (AS 180).

Z wymogiem posiadania odpowiednich przymiotów jest także związane posiadanie odpowiedniego wieku¹¹. Prawodawca kodeksowy nie określa minimalnego wieku kanclerza, stąd należy wyprowadzić następujący wniosek: potencjalnie wystarczy osiągnięcie pełnoletniości, czyli ukończenie 18 roku życia. Wtedy osoba jest pełnoletnia i nabywa pełną zdolność do czynności prawnych.

⁹ Sobański, *Urzędy*, s. 240; Arrieta, *De los*, s. 143; Chiappetta, *Prontuario*, s. 128.

¹⁰ Congregatio pro Episcopis, *Diretorio 'Apostolorum Successores' per il ministero pastorale dei vescovi* (22.02.2004), Liberia Editrice Vaticana 2004; Kongregacja ds. Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517-711 [dalej cyt.: AS].

¹¹ Prawo kodeksowe określa przynajmniej minimalny wiek przy następujących urządach: kandydat na biskupa powinien mieć przynajmniej 35 lat (kan. 378 § 1, 3°); administrator diecezji 35 lat (kan. 425 § 1); wikariusz generalny lub biskupi 30 lat (kan. 478 § 1); wikariusz sądowy lub pomocniczy wikariusz sądowy 30 lat (kan. 1420 § 4); prezbiter 25 lat (kan. 1031 § 1); diakon 23 lata (kan. 1031 § 1).

Nie ma także określonej górnej granicy wieku, jednak posiłkując się przepisami odnoszącymi się do biskupów diecezjalnych, a także do proboszczów, można stwierdzić, że kanclerz ukończywszy siedemdziesiątą piątą rok życia jest proszony o złożenie stosownej rezygnacji z urzędu. Jednak istnieje możliwość przedłużenia w niektórych sytuacjach, według roztopnej oceny władzy powierzającej urząd (kan. 401 § 1; 538 § 3).

1.3. Wymogi ze strony urzędu

Sam urząd kanclerza, by mógł zostać ważnie powierzony powinien spełniać określone wymogi.

Wakans urzędu to podstawowa okoliczność, by mógł on zostać nadany. Urząd kanclerza musi być prawnie wolny, czy to na skutek śmierci tytulariusza, przyjętej rezygnacji, przeniesienia, usunięcia, czy też pozbawienia. Nieważność takiej prowizji jest niezależna od nastawienia nadającego czy otrzymującego. Takie nieważne powierzenie urzędu kanclerza nie może być sanowane przez późniejszy wakant.

Urząd kanclerza nie jest urzędem nadawanym z przepisu prawa na określony czas. Gdyby jednak zdarzyła się taka sytuacja, że urząd kanclerza będzie powierzony na określony czas, wtedy w okresie sześciu miesięcy przed upływem terminu zakończenia kadencji kanclerza, może dokonać się wyznaczenie i nadanie tytułu innej osoby na urząd kanclerza. W takiej sytuacji samo objęcie w posiadanie urzędu kanclerza osiągnie swój skutek dopiero w dniu prawnego wakansu urzędu kanclerza, czyli od momentu powiadomienia przez kompetentną władzę poprzedniego kanclerza o utracie urzędu z określonym dniem. Norma prawna zawarta w kan. 153 § 2 daje możliwość kompetentnej władzy wyznaczenia osoby na urząd kanclerza jeszcze przed prawnym wakantem urzędu, a także umożliwia przyszłemu kanclerzowi odpowiednio przygotować się do objęcia i wykonywania powierzonego urzędu¹².

Prawodawca określa, iż sama obietnica jakiegoś urzędu, dana przez kogokolwiek, nie powoduje żadnego skutku prawnego. Rozmowa z kandydatem na urząd kanclerza może prowadzić do pewnych ustaleń i obietnic, ale nie mają one żadnej mocy prawnie wiążącej (kan. 153 § 3). Jeżeliby władza powierzająca urząd kanclerza, nawet po wcześniejszych obietnicach, później się z tego wycofała, to nie musi uzasadniać zmiany swojej decyzji¹³.

¹² Garcia, *Le norme*, s. 552.

¹³ Sobanski, *Urzędy*, s. 245; Garcia, *Le norme*, s. 552.

1.4. Forma powierzenia urzędu

Prawodawca kodeksowy w kan. 156 stanowi: „Każde powierzenie urzędu powinno być dokonane na piśmie”. Nadanie urzędu kanclerza jest faktem publicznym, dlatego powinno być dokonane na piśmie, urzędowym dokumentem. Obowiązek ten można także wyprowadzić z dyspozycji kan. 474, a mianowicie: „Akta kurii, które powstały, by wywołać skutek prawny, winny być podpisane przez ordynariusza, od którego pochodzą i to do ważności”. Dokument taki stanowi dowód nadania urzędu. Aby uniknąć nieporozumień w tej kwestii wydaje się być zasadnym, zawsze w przypadku powierzenia urzędu kanclerza, stosować formę pisemną. Pozwoli to na uniknięcie wątpliwości czy akt powierzenia jest nieważny czy też ważny a nie skuteczny i nie możliwy do udowodnienia.

2. ETAPY PROWIZJI KANONICZNEJ NA URZĄD KANCLERZA

Prowizja na urząd kanclerza obejmuje następujące etapy: 1) swobodne wyznaczenie osoby; 2) nadanie tytułu; 3) objęcie urzędu w posiadanie.

2.1. Swobodne wyznaczenie osoby

Swobodne wyznaczenie osoby na urząd kanclerza polega na tym, że kompetentna władza bezpośrednio z prawem wolnym i pełnym bez interwencji osób fizycznych czy prawnych, kościelnych, jak i świeckich, wyznacza kandydata na urząd kanclerza¹⁴. Oczywiście władza może, ale nie musi działać po wysłuchaniu opinii i rady innych osób.

Prawo kompetentnej władzy do swobodnego wyznaczenia osoby na urząd kanclerza może być ograniczone jedynie interwencją samego Biskupa Rzymu, który może działać w każdym momencie przed biskupem diecezjalnym. Taka prowizja jest nazywana nadzwyczajną i praktycznie nie występuje¹⁵.

W szczególnych przypadkach występuje wskazane przez prawo ograniczenie prowizji niezależnej. Ma to miejsce wtedy, gdy kandydat na urząd kanclerza kurii diecezjalnej jest członkiem instytutu zakonnego lub stowa-

¹⁴ Garcia, *Le norme*, s. 556; F. D'Ostilio, *Prontuario del Codice di Diritto Canonico*, Città del Vaticano 1996, s. 119.

¹⁵ Żurowski, *Problem*, s. 203.

rzyszenia życia apostołskiego. Taką sytuację reguluje prawodawca w kan. 682 § 1 stwierdzając: „Gdy idzie o nadanie zakonnikowi jakiegoś urzędu kościelnego w diecezji, otrzymuje on nominację od biskupa diecezjalnego, po przedstawieniu kandydata przez kompetentnego przełożonego lub przynajmniej za jego zgodą”. To biskup diecezjalny wychodzi tutaj z inicjatywą, ale potrzebuje zgody kompetentnej władzy zakonnej.

Kompetentna władza dokonując wyboru kandydata na urząd kanclerza może wskazać osobę świecką lub osobę duchowną.

Wierny świecki nie jest zobowiązany do przyjęcia proponowanego mu urzędu. Urząd kanclerza może być mu powierzony jedynie za jego wyraźną zgodą. Nie może on być moralnie zobowiązany do pełnienia tego urzędu. Można natomiast mówić o zobowiązaniu świeckich do aktywności w życiu Kościoła, która wynika z mocy przyjętych sakramentów chrztu świętego i bierzmowania. Wszyscy wierni są co prawda zobowiązani do posłuszeństwa swoim pasterzom, ten obowiązek nie jest jednak nieograniczony. Prawo biskupa, by nakazać świeckiemu przyjąć urząd kanclerza nie może łamać wolności wiernego oraz prawa do utrzymania siebie i swojej rodziny¹⁶.

Należy zauważyć, że wierny świecki ma prawo do godziwego wynagrodzenia adekwatnego do wykształcenia i spełnianych zadań, aby móc zaspokoić własne potrzeby i rodziny. Ponadto przy powierzaniu urzędu kanclerza trzeba wziąć pod uwagę normy prawa świeckiego odnoszące się do zatrudniania i pracy. Powinny być one uregulowane za pomocą spisania stosownej umowy. Wydaje się zasadne, aby w takiej umowie były umieszczone klauzule na wypadek, gdyby kandydat przestał spełniać kanoniczne wymagania co do pełnienia urzędu kanclerza. Przy takich regulacjach należy pamiętać także o obowiązku ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego¹⁷.

Duchowny może odmówić przyjęcia urzędu kanclerza tylko wtedy, gdy posiada uznaną prawnie przeszkodę (kan. 274 § 2). Przy wyznaczaniu osoby duchownej na urząd kanclerza należałoby pamiętać, analogicznie jak przy wyznaczeniu osoby świeckiej, o sporządzeniu stosownej umowy o pracę uwzględniającej przepisy prawa świeckiego i kanonicznego. Ponadto należy mieć na uwadze godziwe wynagrodzenie oraz kwestie związane z ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym.

¹⁶ P. E r d ö, *Il senso della capacità dei laici agli uffici nella chiesa*, „Fidelium Iura” 2 (1992), s. 178-182.

¹⁷ J. S a d e l, *Kanoniczne powierzenie urzędu kościelnego w Kodeksach Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 r.*, Rzeszów 2008, s. 215.

2.2. Nadanie tytułu

Drugim etapem powierzenia urzędu kanclerza jest nadanie tytułu. Jest to akt centralny całej prowizji kanonicznej. Przez ten akt osoba wyznaczona na urząd kanclerza otrzymuje uprawnienia zgodne z posiadanym urzędem. Nadanie tytułu dokonuje się przez wręczenie i zgodną z zasadami prawa kanonicznego notyfikację dekretu nominacyjnego na urząd kanclerza. Dokument ten powinien być wydany w formie pisemnej i zawierać wszystkie istotne elementy aktu administracyjnego.

Dekret nominacyjny na urząd kanclerza powinien wskazywać imię i nazwisko oraz piastowany urząd biskupa diecezjalnego, który ten dekret wydaje (np. „Ksiądz Arcybiskup Andrzej Dzięga Metropolita Szczecińsko-Kamiński”). Najczęściej te dane są umieszczane wraz z herbem biskupim w górnej części na środku lub po lewej stronie dokumentu. Dekret powinien wskazywać także jasno i wyraźnie, aby nie było żadnych wątpliwości, kto jest adresatem aktu, czyli imię i nazwisko oraz piastowany urząd przyszłego kanclerza (np. „Ksiądz Jan Kowalski proboszcz parafii ...” lub „Szanowny Pan Jan Nowak ...”). Graficznie dane adresata powinny być umieszczone w widocznym miejscu jeszcze przed treścią motywacyjno-dyspozycyjną tak, aby nie było wątpliwości, kto jest autorem, a kto adresatem dekretu¹⁸.

Ponadto już w treści właściwej dokumentu należałoby zacząć od ujawnienia motywów wydania dekretu nominacyjnego na urząd kanclerza. W tym przypadku jest to wymóg obligatoryjny, który nie dopuszcza wyjątków (kan. 51)¹⁹. Biskup diecezjalny zobowiązany jest podać przynajmniej w sposób sumaryczny przyczyny faktyczne wydania dekretu (np. „Kierując się troską o powierzony mi Lud Boży ...” lub „Kierując się troską o poprawne funkcjonowanie kancelarii kurii biskupiej ...” itp.; można także użyć sformułowań: „po rozważeniu” lub „jestem przekonany, że ...”). Należy pamiętać, że brak motywacji faktycznej w dekrecie nominacyjnym powoduje jego nielegalność²⁰.

Następnie w dekrecie nominacyjnym powinna być umieszczona podstawa prawna, która zawierałaby szczegółowe upoważnienie do wydania tego

¹⁸ M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008, s. 166.

¹⁹ Prawodawca w kan. 51 stanowi: „Dekret powinien być wydany na piśmie, z podaniem, jeśli zawiera decyzje, przynajmniej ogólnej motywacji”.

²⁰ J. Krukowski, *Konkretne akty administracyjne*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. I, s. 114-115.

aktu administracyjnego²¹. W tym konkretnym przypadku powinno znaleźć się następujące sformułowanie, np.: „zgodnie z kan. 470 oraz 482 § 1 mianuję Księdza ... kanclerzem kurii diecezjalnej ...”. Także już w tym momencie, najbardziej zasadne wydaje się umieszczenie daty nominacji, gdyż data nominacji nie musi pokrywać się z datą wydania dekretu. Wskazując konkretny dzień nominacji należałoby to zrobić następująco: „... z dniem ... mianuję ...”.

W dalszej części dyspozycyjnej w zależności od woli biskupa diecezjalnego można dodać inne wskazania, dyspozycje, zakres obowiązków przyszłego kanclerza lub inne klauzule. Należy ująć wszystko to, co ewentualnie nie jest określone w prawie powszechnym, oczywiście o ile jest z nim zgodne. Można powołać się na regulacje prawa partykularnego, regulaminy kurii czy synody diecezjalne. Wydaje się zasadne, aby dekret nominacyjny na urząd kanclerza był przejrzysty, treściwy, precyzyjny, bez zbędnych treści, które mogłyby tę przejrzystość zachwiać.

W dekrecie powinna być także umieszczona data (dzień, miesiąc i rok)²² oraz nazwa miejscowości wydania dekretu. Można także podać adres kurii oraz numery telefonów, czy to do sekretariatu biskupa, czy też do kurii biskupiej. Wszystkie powyższe informacje najczęściej umieszczane są w górnym prawym rogu dokumentu lub zupełnie na dole graficznego formatu. Należy pamiętać, że istnieje konieczność podania daty, gdy w treści dyspozytywnej występują jakieś terminy, a w tekście nie zostały podane²³.

Dekret nominacyjny na urząd kanclerza powinien zawierać dwa podpisy: kompetentnej władzy wydającej dekret i dotychczasowego, ustępującego kanclerza lub, jeżeli są jakieś przeszkody, np. dotychczasowy kanclerz jest fizycznie nieosiągalny, wicekanclerza bądź notariusza kurii (kan. 474)²⁴. Podpisy powinny znajdować się pod częścią dyspozycyjną. Jest kwestią drugorzędną, z której strony dokumentu, czy podpisy mają być na-

²¹ F. Prusak, M. Sitarz, *Propedeutyka prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 2000, s. 48.

²² Prawodawca w kan. 202 § 1 stanowi: „Dzień w prawie oznacza, stały czasokres obejmujący 24 kolejno liczone godziny i zaczyna się od północy, chyba że inaczej wyraźnie zastrzeżono. Tydzień to okres 7 dni, miesiąc okres 30 dni, a rok 365 dni, chyba że miesiąc i rok poleca się brać zgodnie z kalendarzem”.

²³ E. Labandera, *Trattato di diritto amministrativo canonico*, Milano 1994, s. 402.

²⁴ Prawodawca w kan. 474 stanowi: „Akta kurii, które powstały, by wywołać skutek prawny, winny być podpisane przez ordynariusza, od którego pochodzą, i to do ważności, jak również przez kanclerza kurii lub notariusza”.

przeciwnie czy też pod sobą. Jeżeli pod sobą, to wydaje się zasadne, aby najpierw był podpis kompetentnej władzy.

Dekret nominacyjny na urząd kanclerza powinien być ostemplowany imienną pieczęcią, np. biskupa diecezjalnego. Pieczęć ta powinna zawierać oprócz insygniów także imię i nazwisko oraz nazwę diecezji, której przewodzi. Na tak zredagowanym dokumencie można także dodać pieczęć kurii biskupiej²⁵. Najczęściej pieczęcie umieszcza się na dole dokumentu obok podpisów.

Dekret nominacyjny na urząd kanclerza powinien być właściwie notyfikowany odbiorcy. Zanim to nastąpi, nie posiada on mocy sprawczej, tzn. adresat nie jest zobowiązany do jego wykonania.

Prawodawca kodeksowy, reguły notyfikacji zawarł w kanonach 54-56. Są one następujące:

1) dekret nominacyjny zaczyna obowiązywać od momentu zgodnego z przepisami prawa doręczenia go do adresata jako prawomocny dokument, powagą wydającego decyzję (kan. 54). Z zasady przekazuje się zainteresowanemu oryginalny tekst dekretu. Natomiast uwierzytelnione kopie przekazuje się innym zainteresowanym podmiotom. W przypadku dekretu nominacyjnego na urząd kanclerza, uwierzytelnione kopie dekretu powinny być dostarczone wszystkim diecezjalnym instytucjom, a także włączone do akt personalnych samego kanclerza. Natomiast tekst dekretu powinien być zamieszczony w oficjalnym piśmie urzędowym;

2) prawodawca w kan. 55 KPK/83 przewiduje nadzwyczajną formę notyfikacji aktu administracyjnego. Polega ona na odczytaniu dekretu wobec notariusza lub dwóch świadków (kan. 55). Formą nadzwyczajną można się posłużyć tylko w wypadku zaistnienia ważnej przyczyny. Ocena sytuacji zawsze należy w tym przypadku do kompetentnej władzy. Jeżeli uzna ona, że to jest właściwe, to wystarczy, aby dekret został odczytany adresatowi w obecności samego notariusza, który jest świadkiem kwalifikowanym, lub w obecności dwóch świadków zwykłych. Następnie sporządza się odpowiedni dokument stwierdzający ten fakt, który ma być podpisany przez wszystkich obecnych²⁶;

3) dekret należy uważać za doręczony, gdy adresat został prawidłowo wezwany po odbiór dekretu lub do wysłuchania jego treści, lecz bez podania słusznej przyczyny nie stawił się lub odmówił złożenia podpisu po odczytaniu dekretu (kan. 56). Z powyższej dyspozycji prawnej wynika, że ad-

²⁵ F. D'Ostilio, *Il diritto amministrativo della Chiesa*, Città del Vaticano 1995, s. 310.

²⁶ Krukowski, *Konkretne akty*, s. 118.

resat musi być prawidłowo wezwany. Gdyby się nie stawił lub stawił się, ale odmówił podpisu po odczytaniu dokumentu, wtedy stosuje się fikcję prawną. Polega ona na tym, że dekret uważa się za doręczony, mimo, że faktycznie nie został doręczony. Oznacza to, że w takiej sytuacji dekret nominacyjny wywiera swój skutek, mimo że nie został efektywnie podany do wiadomości odbiorcy dekretu²⁷.

Właściwie przeprowadzona notyfikacja dekretu nominacyjnego na urząd kanclerza kończy drugi etap prowizji kanonicznej, czyli nadanie tytułu.

2.3. Objęcie urzędu w posiadanie

Trzecim etapem kończącym całą prowizję kanoniczną jest objęcie w posiadanie urzędu kanclerza. Prawodawca kodeksowy nie reguluje, jaką formę ma mieć objęcie urzędu w przypadku kanclerza. Należy zatem odwoływać się do prawa partykularnego i zwyczajów istniejących w konkretnych Kościołach partykularnych, ale zawsze należy mieć na uwadze następujące kwestie: 1) obowiązek i czas objęcia urzędu; 2) złożenie stosownej przysięgi.

Czas na objęcie urzędu powinien być określony w dekreście nominacyjnym. Nieobjęcie urzędu kanclerza w określonym czasie, bez podania poważnej przyczyny, jest traktowane jako milcząca rezygnacja z urzędu. Obowiązek podania racji przemawiających za wydłużeniem czasu objęcia urzędu spoczywa na osobie zainteresowanej.

Z objęciem urzędu kanclerza łączy się złożenie przez tytulariusza stosownej, przewidzianej przez prawo przysięgi. Powinna być ona przyjęta przez biskupa diecezji lub jego delegata i zgodnie z prawem powinna zawierać dwa następujące elementy: wierność i posłuszeństwo biskupowi w wypełnianiu powierzonych zadań oraz zachowanie tajemnicy w zakresie i w sposób oznaczony prawem lub przez biskupa (kan. 471).

Objęcie w posiadanie urzędu kanclerza zamyka cały proces powierzenia tego urzędu. Od tego momentu osoba tytulariusza może swobodnie wykonywać swój urząd w ramach powierzonych kompetencji. Jednocześnie akt ten daje wszystkim pewność, że dana osoba wykonuje urząd kanclerza zgodnie z prawem i że posiada odpowiednie upoważnienia oraz kompetencje.

²⁷ Tamże, s. 118-119.

*

Urząd kanclerza kurii diecezjalnej jest urzędem obligatoryjnym ustanowionym przez prawo powszechne. Władzą kompetentną do powierzenia urzędu kanclerza jest biskup diecezjalny i wszyscy zrównani z nim w prawie. Urząd kanclerza może być sprawowany przez osobę świecką. Kanclerz powinien być osobą o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem. Ocena zdadności kandydata na ten urząd należy do biskupa diecezjalnego. Nie jest on zobowiązany do zasięgnięcia opinii innych osób lub gremiów. Dekret nominacyjny, zgodnie z prawem notyfikowany, jest centralnym momentem powierzenia urzędu kanclerza kurii diecezjalnej.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars I, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Congregatio pro Episcopis, Directorio 'Apostolorum Successores' per il ministero pastorale dei vescovi (22.02.2004), Liberia Editrice Vaticana 2004; Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”, w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517-711.

Literatura

- Arrieta Juan I., De los oficios eclesiásticos, w: Comentario exegético al Código de Derecho Canónico, red. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, vol. I, wyd. III, Pamplona 2002.
- Chiappetta Luigi, Prontuario di diritto canonico e concordatario, Roma 1994.
- D'Ostilio Francesco, Il diritto amministrativo della Chiesa, Città del Vaticano 1995.
- D'Ostilio Francesco, Prontuario del Codice di Diritto Canonico, Città del Vaticano 1996.
- Erdö Peter, Il senso della capacità dei laici agli uffici nella chiesa, *Fidelium Iura* 2 (1992), s. 165-186.
- Garcia Martin J., Le norme generali del Codex Iuris Canonici, Ediurcla 1996.
- Krukowski Józef, Konkretne akty administracyjne, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. I: Księga I. Normy ogólne, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 94-160.
- Labandeira Eduardo, Trattato di diritto amministrativo canonico, Milano 1994.

- Prusak Feliks, Sitarz Mirosław, Propedeutyka prawa. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 2000.
- Sądel Janusz, Kanoniczne powierzenie urzędu kościelnego w Kodeksach Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 r., Rzeszów 2008.
- Sitarz Mirosław, Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Lublin 2008.
- Sobański Remigiusz, Urzędy kościelne, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. I: Księga. I Normy ogólne, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 233-286.
- Warchałowski Krzysztof, Wymogi prawne prowizji kanonicznej w Kodeksie Prawa Kanonicznego Benedykta XV i Jana Pawła II, *Studia Teologiczne Białystok, Drohiczyn, Łomża* 18 (2000), s. 431-440.
- Żurowski Marian, Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim, Kraków 1984.

Provision the Office of Chancellor of the Diocesan Curia

Summary

The chancellor of diocesan curia is an obligatory office established by the universal law. The competent authority for provision chancellor office is a diocesan bishop and those who are equivalent in law to a diocesan bishop. Office of the chancellor may be exercised by a lay person. The chancellor must be of unimpaired reputation and above all suspicion. The definitive judgment concerning the suitability of the candidate for the chancellor pertains to the diocesan bishop. He is not obliged to obtain consent or counsel of college or group of persons. Decree of appointment, in accordance with the law notified, is the central moment of provision the office of chancellor of the diocesan curia.

Słowa kluczowe: dekret nominacyjny, kompetentna władza, prowizja kanoniczna, urząd kościelny

Key words: decree of appointment, competent authority, canonical provision, ecclesiastical office